

УРОШ В. ШУВАКОВИЋ¹

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ С ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ
У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ, ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ЗА СОЦИОЛОГИЈУ

ИСТРАЖИВАЊЕ НОВИХ ДРУШТВЕНИХ (ПОЛИТИЧКИХ) ПОКРЕТА КАО ПРОТАГОНИСТА СОЦИЈАЛНОГ ИНЖЕЊЕРИНГА²

САЖЕТАК. У раду се чини осврт на теоријско истраживање социолога Слободана Антонића посвећено еволуцији и јачању два значајна друштвена (политичка) покрета: радикално-феминистичког и ЛГБТ. Оспоривши научно-методолошку утемељеност теорија које их „образлажу”, аутор наглашава значај неолибералне идеолошке платформе на којој су ове теорије и из њих произишли покрети засновани. Истовремено се указује на бројне опасности које носи социјални инжењеринг за који се њихови припадници залажу. И поред тога што се ови покрети залажу за радикалне промене друштвене свести, друштвених вредности и односа моћи у савременом друштву они, заправо, представљају просистемске покрете који својим захтевима помажу очување неолибералног капитализма.

Кључне речи: феминизам (радикални), ЛГБТ покрет, социјални инжењеринг, неолиберални капитализам.

¹ uros-s@eunet.rs

² Рад је резултат истраживања у оквиру научно-истраживачког пројекта ИИИ 47023 *Косово и Метохија између националног идентитета и европске интеграције* који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Рад је примљен 17. септембра 2014, а прихваћен за објављивање на састанку Редакције Зборника одржаном 22. септембра 2014.

Свако научно истраживање има свој научни и друштвени циљ. Научни циљ је заснован на достизању одређеног нивоа научног сазнања (Шешић, 1982, стр. 299–304) о неком *проблеми*.

„Нема знања без проблема – али ни проблема без знања. То значи да оно почиње са затегнутим односом знања и незнања: нема проблема без знања – нема проблема без незнања. Јер сваки наш проблем настаје захваљујући открићу да нешто у нашем тобожњем знању није у реду” (Попер, 1982).

Слично је става и Михаило Марковић:

„Предмет науке нису ствари и процеси као такви, већ проблеми који се у вези са овим стварима и процесима постављају пред човека у светлости његових практичких потреба, претходних знања и методских инструмената којима располаже” (1994, стр. 14).

Друштвени циљ је комплементаран с научним; он указује на друштвени значај неког проблема и на друштвену потребу – чак захтев, тражњу, за његовим научним [значи: објективним, поузданим, универзалним и систематичним]³ (Ђурић, 1962, стр. 16–25; Милић, 1996, стр. 255–333; Пешић, 1998, стр. 5–10) сазнањем.

Истицање ових методолошких принципа научног сазнања било је нужно, зато што је предмет нашег рада управо указивање на важне друштвене и научне проблеме, с којима се свет глобално суочава у савремености, и на оно, што по нашем суду, представља исправан научни поступак у њиховом истраживању и извлачењу одговарајућих друштвених консеквенци. А те консеквенце су веома опасне, чак могу бити и погубне по Човечанство: нестанак људске врсте. Зато се научном истраживању друштвених појава, какве су на пример брак, породица, људска права, односи међу мушкарцима и женама, не може приступити акционалистички, у значењу да је „*мењање праксе* основни циљ акционог истраживања, али је истовремено и начин сазнавања праксе” [наглашавање У. Ш.] (Петровић, 2008, стр. 255), нити је дозвољено измишљати некакву „родно сензитивну научну методологију”,

³ Милосављевић и Радосављевић наведеним методолошким принципима научног истраживања придодују и принципе смелости, оригиналности и прецизности (2000, стр. 13–15), док их Шушић нешто другачије формулише, истичући да су ти принципи објективност, логичност, систематичност, проверљивост, мерљивост и складност (1999, стр. 154). За нас је захтев за остваривањем принципа мерљивости као општег принципа научног сазнања унеколико споран, поготово када се ради о друштвеним наукама. У сваком случају, у вези с принципима које смо навели у самом тексту овог рада постоји готово општа сагласност.

какви покушаји постоје (нпр. Naraway, 1988). Напротив, ова, као и уосталом сва друга научна истраживања, морају да задовоље најстрожије принципе научног сазнавања, да би се тек на основу озбиљних резултата свеобухватних и виšekратно поновљених истраживања – и теоријских и емпиријских – могли извести научно релевантни закључци. Супротно томе, акционалистички приступ често претвара оваква истраживања у идеолошке мантре, пуки политички активизам (в. Шуваковић, 2000, стр. 84), примитивну злоупотребу науке, при чему је питање да ли се таква истраживања и њихови резултати и могу подвести под „научна”, будући да нису заснована на научно исправно спроведеном методолошком поступку. Извесно је, међутим, да они који посежу за акционализмом у проучавању оваквих друштвених појава, свакако имају своје одређене друштвене циљеве који, међутим, не могу имати научно оправдање, али им се баш оно настоји придавити.

Неспорно је да је истраживања, посебно она у области друштвених наука, теже – а некада и немогуће – спроводити у тзв. „затвореним друштвима”, у срединама које карактерише тоталитарност, аутократија, ретроградни конзервативизам итд. У таквим су срединама неке науке бивале или и сад јесу и забрањене за студирање, зато што су „западњачке” (в. Б92, 2010). Међутим, оваква ситуација, да се издвајају „друштвено неприхватљиве”, табу теме, које су „политички некоректне”⁴, почиње да се јавља и у оним друштвима која слове за „демократска”, у којима нема цензуре, али постоје добро организоване групе за притисак, укључујући ту и лоби групе, које настоје да јавности наметну свој суд, независно од тога да ли је он са становишта моралних вредности неке средине прихватљив или није. О таквим темама није дозвољено говорити, оне се не смеју проблематизовати, пошто онај ко то учини бива изложен медијском линчу, покушају да буде стигматизован на све могуће начине и потпуно изолован, без обзира на аргументацију којом располаже и која може да буде потпуно истинита, чак научно проверљива. Такав се појединац очас посла прогласи за „антиевропејца” а то је, на пример у данашњој Србији, равно да вас прогласе за „вешца”. Зло прошлости о којој ми више не размишљамо, пошто смо окренути ка будућности. Она је светла, европска и њу чекамо, као што смо некада чекали комунизам. Не упуштајући се у то који је од ова два циља био реалнији да се оствари, констатујемо само да се за пре-

обраћање у Европљане⁵ припремамо пуних четрнаест година, при чему последњих неколико заиста врло интензивно.

Супротстављајући се оваквом ставу, Слободан Антонић се усудио да се упусти у истраживање два важна друштвена феномена: савременог феминистичког покрета (2011) и геј покрета (2014). Научна истраживања у нас која се баве овом проблематиком готово и да не постоје; она која постоје везана су, пре свега, за феминизам и у приличној мери се на њих односи она констатација коју сам изнео у вези са акционалистичким приступом. По нашем мишљењу „научно небављење” овим проблемима је резултат конформизма интелектуалаца, који се повлаче пред најездом медија и група за притисак које заступају интересе ових друштвених покрета. Јер, чињеница је да феминизам није само теорија, већ и практични друштвени, и политички покрет који има глобални карактер; ЛГБТ или геј или хомосексуалност није само стање ствари или личног опредељења, већ и добро организован друштвени, и поново – политички покрет, са својим јасно декларисаним циљевима и настојањем њиховог „теоријског” утемељивања у оквиру теорије људских права. У прилог овом нашем закључку је и изјава саветника за националну безбедност председника САД, Сузан Рајс да је председник Обама наложио да се „дипломатска и финансијска помоћ САД усмери на унап-

⁴ Аутор овог рада се ни у свом научном ни у друштвеном ни у личном животу не обазире на оно што се назива „политичком коректношћу”, пошто сам тај појам сматра притиском не само на слободу научног стваралаштва, већ и на слободу изражавања, која спада у једно од основних људских политичких права. За њега постоје моралне норме, вредности и антивредности и сматра да сваку ствар треба назвати правим именом, а не еуфемистички је скривати иза термина који су често усмерени на замагљивање појмова, што методолошки није прихватљиво. Стога, уколико се неко нађе повређеним због прецизности појединих термина које користи (а који, наравно, нису увредљиви по већински прихваћеном ставу), аутор ових редова га љубазно моли да му на томе не замери, али и да се истовремено сам преиспита не покушава ли он, којим случајем, кујући нове термине, да врши насиље над језиком, које је као и свако друго – насиље. Иначе, овде морамо да напоменемо да Антонић, правећи уступак захтевима за родносензитивне називе занимања, у својој књизи прихвата прилично одомаћен назив занимања женског социолога – социолошкиња. Међутим, ово је граматички неправилно, пошто именице које се завршавају на -г у женског роду добијају наставак -иња: богиња, социологиња, психологиња, глогиња (Клајн, 2013, 47). Дакле, ако се жели по сваку цену извести женски род сваке именице – не видим зашто не и средњи род – онда то треба чинити у складу са правилима српског језика.

⁵ До сада смо били Балканци, а то колико схватамо није део Европе.

ређење права лезбијки, гејева, бисексуалаца и транссексуалаца широм света” (Рајс, 2014). Ако је нешто предмет толике пажње председника Америке да се о томе стара саветник за националну безбедност и све америчке дипломатске мисије широм света, онда је сасвим јасно да се ради о политичком питању *par excellence*. Дакле, Антонић је ушао на прилично клизав терен и са њега изашао – читав. Објавио је две научне монографије, ваљано аргументоване, са недвосмисленим закључцима, а да није био предмет линчовања. Изузев једне научне критике (А. Милић, 2011), колико је нама познато његова књига посвећена проблему радикалног феминизма⁶ је прећутана⁷; друга књига, ова новија, посвећена истраживању геј покрета је готово скривена од наше јавности. Бројне организације хомосексуалаца које реагују на сваки помен хомосексуализма, чак и у неутралном контексту, овога пута су читаву монографију од 266 страница (44 страница референци, углавном америчких) – прећутале. За разлику од некадашњег Централног комитета који је, критикујући и обрушавајући се на неку књигу, правио јој рекламу, тако да је постизала неслућене тираже⁸, садашњи медијски стратези у служби ових покрета знају да је најбољи начин да се нека књига уништи – да се она сакрије од јавности, опште или научне, зависи од тога коме је намењена. Сматрајући да ове две књиге не заслужују такву судбину, али исто тако и увиђајући њихову повезаност, чинимо критички осврт на аргументацију коју Слободан Антонић у њима излаже.

⁶ Сам термин „радикални феминизам” А. Милић снажно оспорава у својој научној критици. По нашем мишљењу, он веома добро одражава захтеве савременог феминистичког покрета, а због чега се они могу сматрати „радикалним” образложићемо у овом чланку.

⁷ Наравно, уколико изузмемо одговор у облику интервјуа М. Благојевић (2012) дат листу „Данас”, а који представља потврду тезе о политичком карактеру радикалног феминистичког покрета. Наиме, на веома озбиљну научну аргументацију она одговара потпуно политикантски: исмевањем вредности патриотизма (због тога што се Антонићево истраживање ослања на америчку литературу, као да онај ко је патриота треба да буде и неписмен, а у њеној замисли вероватно и крезуд), претњом лустрацијом (оптужба како ће Антонић злоупотребити катедру „на мом матичном факултету” [sic!] у циљу оспоравања њених теза) и жалопојком што се позива на прву књигу ове ауторке посвећену феминизму - које се није у међувремену одрекла - као да је заборавила старио правило: *Verba volant, scripta manent*. Ово последње јој је послужило да устврди како је Србија „стала у времену”, како сам разумео зато што људи - читају књиге.

⁸ Примери *Грешника* Добрице Ћосића, *Књије о Милутићу* Данка Поповића и др.

Иако нисмо децидно назначили због чега су објекти⁹ нашег давања обе ове књиге једновремено, а не свака од њих појединачно, у одвојеним текстовима, мислимо да смо то имплицитно већ назначили. Оне представљају органску целину, зато што се са становишта наводне угрожености засноване на полу и/или сексуалном опредељењу настоји испоставити и „научно” образложити захтев за комплетним, „тоталним” друштвеним преображајем. Заправо, како је то Антонић показао, оба ова покрета су у функцији идеологије глобализма и имају подршку само у вишим друштвеним слојевима, чак и у тако развијеним земљама каква је Америка. Ради се о

„два горњеслојна покрета који изражавају читав дух (пост)модерног садржаја капитала-и-империје. Оба почивају на идеологизацији атомизоване полности, оба се тичу апетита припадника више и више средње класе, и оба су део нормативне матрице неолибералног капитализма” (Антонић, 2014, стр. 210).

У монографији „Искушења радикалног феминизма” (255 страница текста и 20 страница референци – углавном англосаксонских), Антонић указује да су усвајањем Закона о равноправности полова (2009) уведене „три важне новине”: обавеза послодаваца да позитивно дискриминишу „слабије заступљен пол” приликом запошљавања, проширење квоте од обавезних 30% на више подручја у политичком животу, те захтев да се у просветним програмима примени „родно сензитивни приступ” (2011, стр. 7). Он сматра да је усвајањем оваквог Закона извршено етаблирање „радикалног феминизма” у политички систем Србије, односно његова друштвена легитимизација. Ако се има у виду да је један од идеолога тадашње странке на власти у Србији, професор Мићуновић, својевремено говорио о „антиженском културном наслеђу” и потреби да „свест о постојању тако великог злочина и његовог дугог историјског трајања мора бити развијана код мушког дела становништва кроз све форме образовања и васпитања [нагласио У. Ш.]” (Мићуновић, 2005, стр. 588, нав. према Антонић, 2014, стр. 144), онда је сасвим јасно да су овакве намере за вршењем индиректне пропаганде (в. Славујевић, 2007, стр. 93–94)

⁹ Иако то иначе нерадо чинимо пошто није у складу са нашом методолошком традицијом, овде правимо разликовање између објекта и предмета нашег рада. Објекти су, несумњиво, објављене књиге: „Искушења радикалног феминизма” и „Моћ и сексуалност: социологија геј покрета”; предмет је, међутим, Антонићева интерпретација и научна аргументација у вези са овим друштвеним (политичким) покретима и њиховим захтевима.

радикално феминистичких ставова путем институционалне социјализације још у дечијем и дечачком добу њиме правно утемељене. Овде је проблем врло једноставан, и уобичајен за српске прилике: тражи се извињење за имагинаран злочин. Не постоји ниједан научно валидан аргумент који би могао да потврди основну тезу радикалног феминизма да савремени друштвени систем има карактер „патријархалног” и да, због те своје карактеристике, ставља жене у неравноправан положај са мушкарцима. При томе се, како то аргументовано показује Антонић, оваква тврдња генерализује на читав свет, укључујући и најразвијеније земље, попут САД, земље западне Европе итд. Никоме, наравно, не пада на памет – поготово не некоме ко је на левим позицијама када се говори о политичком спектру, будући да су женска права резултат постојања социјализма у једном делу света, иако се то често пренебрегава – да негира потребу равноправности свих људи¹⁰. Међутим, таква врста равноправности мушкараца и жена је остварена као резултат првог таласа феминизма, „либералног”, како га одређује Антонић. Дакле, када се затражи аргументовање тврдњи о систематском инхибирању жена у савремености, одговор гласи да „знање није независно од пола” (Благојевић, 1991, стр. 91). Другим речима: мушкарци то не могу да спознају. Не треба наглашавати да је такав одговор научно неприхватљив. Он 49% светске популације становништва одриче и помисао на то да могу да посумњају, провере, затраже аргументацију за ставове радикалних феминисткиња. Међутим, неприхватање универзалности као основног научно-методолошког начела и оспоравање захтева за проверљивошћу као битног елемента начела објективности научног сазнања, нису једини методолошки недостаци радикално феминистичких теорија. Антонић с правом указује да је основна грешка у поставци која принципијелно сукобљава жене и мушкарце и њихове полне/родне интересе, издижући тај сукоб на највишу раван, која надилази класни сукоб. У својој монографији он заправо указује како су ове теорије научно неодрживе, а читава његова аргументација концентрисана је управо на то да илуструје да оцена о научној неодрживости није производ његовог „мушког знања”, већ доследног кршења и свесног занемаривања захтева научне методологије од протагониста радикалног феминизма. А знање које није стечено и проверено научно верификованим методама

¹⁰ Појам и термин „људи” је родно неутралан, пошто укључује и жене и мушкарце и децу оба пола.

нема достојанство научног. И не само то: излагање случаја експеримента који је спроводио доктор Мани (Money), покушавајући да био-културолошки од дечака створи девојчицу, отвара и питање етике, и медицинске етике, у покушају да се изведу „научни докази” за нешто што је – недоказиво. Осим тога, сакривање резултата овог експеримента од академске јавности све до краја 90-их година XX века (Мани је своја „постигнућа” позитивно представио у чланку објављеном 1975), заправо демонстрира спремност и на фалсификовање података, како би се „подржала” теорија. Свакако, случај др Манија је најдрастичнији, али не и једини који се описује као илустрација радикално феминистичког насиља над чињеницама. Ту је и случај шведског брачног пара који своје дете одева „родно неутрално”, и игнорише уобичајено постављано питање шта је дете – мушко или женско, сматрајући да је такво понашање исправно и у складу са оним што су они у школи научили о појму рода. Антонић на ово бизарно, али тачно, примећује да ће онда једног дана, када се дете буде слободно играло са вршњацима, отићи „са другарицом или друговима да пишки и ’тајна’ дететовог ’рода’ – у овом неинтелигентном експерименту – биће разрешена” (2011, 158). Овде је важно подвући очигледност да у настојању доказивања и, још више, практичног остваривања свог пројекта радикалног феминизма, главну жртву представљају баш – деца.

На почетку овог рада истакли смо да је ЛГБТ покрет изразито политички покрет, са врло јасним захтевима, о којима Антонић пише у својој монографији. Ти захтеви су еволуирали од захтева декриминализације хомосексуализма и признавања „права на различитост” до захтева за усвајање деце и прилагођавања читавог друштва тези да је нормално да дете има двојицу тата или две маме (односно три тате тј. три маме у ситуацијама када ниједан од припадника хомосексуалног пара није биолошки родитељ). Заправо, коректним би се сматрало да деца уопште немају маме и тате, већ само – родитеље¹¹. Овај социјални инжењеринг није ништа мање опасан од претходно описаног радикално-феминистичког, чак би се могло рећи да је друштвено погубнији, будући да разара институцију брака и породице, у уобичајеном схвата-

¹¹ Колико је овај захтев бесмислен, а усвојен је од стране Савета Европе, говори и то да етимолошки реч мама води порекло од лат. *tamma* – дојка, значи жена која је одојила бебу. Вероватно у европским језицима (енгл. *mother*, франц. *mère*, руски *мама*) нема термина који боље одражава суштину појма него што је ова реч.

њу социолога породице као „друштвене легитимације сексуалне активности партнера са циљем рађања потомства” (А. Милић, 2001, стр. 113). Антонић у својој ангажованој монографији (што сматрамо похвалом, а не маном, под условом да постоји легитимна научна аргументација као што је овде случај), излаже генезу ЛГБТ покрета и њихових захтева највише у Америци, указујући на радикализам у полемисању и посезање за најтеже етикетирање („нацисти”, „десничари”, „ултра десничари” итд.) свих оних који имају другачије виђење тог проблема од геј коректног. Пошто и заступници ЛГБТ захтева за „право на различитост” – што је, такође, превара с обзиром на то да се по садржају захтева „право на истост” – као и радикални феминизам покушавају да прибаве квазинаучни легитимитет, Слободан Антонић врло вешто подвргава њихову аргументацију методолошкој провери. Анализирајући више примера истраживања како живот детета у геј средини утиче на његову социјализацију, он је недвосмислено показао да су чак и они аутори који су тврдили да је то без утицаја, касније били принуђени да признају како су те њихове тврдње-„закључци” у супротности с налазима које су добили емпиријским истраживањима. Другим речима, да би „поткрепили” своје унапред осмишљене тврдње, послужили су се фалсификовањем закључака. Ово раскринкавање Антонић је веома добро извео вршећи типологизацију становишта разних аутора у односу на питање (не)постојања овог утицаја. И, наравно, главно питање с којим се сусреће ЛГБТ покрет и сви они који га подржавају, ако пођемо од начела да су права сваког човека ограничена правима других људи, гласи: јесу ли права сваког хомосексуалца ограничена правима сваког детета? Или је можда право на (хомосексуални) секс старије од природног права детета да живи у природној породици у којој је рођено, са својим биолошким оцем и биолошким мајком? Јер, исправно закључујући „признавање пуног брачног статуса истополним паровима, у симболичкој (а онда и практичкој) равни, значи друштвени благослов праксе напуштања, уступања или чак продаје деце (код 'сурогат мајки')” (Антонић, 2014, стр. 207). Дакле, ако би се у име „истополне љубави”¹² и могло прихватити право на хомосексу-

¹² Подаци на које се аутор монографије позива указују на значајно већу промискуитетност хомосексуалаца него хетеросексуалаца, те су њихова партнерства – уколико уопште до њих званично дође – знатно краткотрајнија од бракова, што доводи у питање аргументацију љубави и више истиче мотив задовољења сексуалног нагона.

алну кохабитацију (нпр. као у Француској) или цивилно партнерство (нпр. као у Немачкој), који им више или мање допуштају сва права која произлазе из брака (наслеђивање, међусобно старање и помагање итд.) осим права на усвајање деце, хомосексуални брак се извесно не би могао правно санкционисати из најдубавног разлога – јер то није брак, већ појава *sui generis* која тражи да тако и буде третирана (Шуваковић, 2013, стр. 169). Указујући на сразмерно мали број хомосексуалаца (до 5%), тиме се доказује да не постоји друштвена оправданост за редефинисање институције брака, већ да је опортунитет појмити и именовати хомосексуалном пару адекватну установу, како је то у неким земљама и учињено. Свакако, са аспекта друштвеног интереса несумњиво је важно очувати брак као установу која доприноси – репродукцији врсте. Ово се поготову односи на она друштва која се сматрају биолошки „старим”, какав је случај са српским.

Слободан Антонић у својој монографији о феминизму указује да се ради о „социјално прилично агресивном учењу” (2011, стр. 197) које настоји да и женама – за које тврди да говори у њихово име – диктира правила понашања, критикујући највећи број њих за „репродукцију патријархата” пре свега кроз улогу жене-мајке. Исти тај закључак о агресивности може се извести и за ЛГБТ покрет, што је добро илустровано мноштвом примера, укључујући и онај за избор мис Америке 2009, где је Кери Прејжан, премда фаворит, изгубила круну и проглашена „првом пратиљом” само зато што је на питање једног од чланова жирија шта мисли о истополним браковима одговорила да верује „да би то требало да буде између мушкарца и жене”. Ово је изазвало праву кампању против девојке, до те мере да јој је званично одузета и титула „мис Калифорније” (Антонић, 2014, стр. 41–42). У књизи су дати и други примери и облици притисака на оне који не исказу хомосексуално коректан став (в. нпр. Исто, стр. 38–41).

У обема својим монографијама аутор долази до истог закључка: и радикално-феминистички и ЛГБТ теорија и покрет јесу продукт неолиберализма, који настоји да питања која могу бити опасна за сам систем (нпр. класни идентитет) замени питањима која то нису (сексуални идентитет). Стога су они, и поред тога што захтевају промену у свести, промене вредности, односа моћи у савременом друштву, заправо просистемски покрети неолибералног капитализма. И један и други покрет почивају на идеји атомизације, индивидуализма, а аргументација коју нуде далеко је од научне и сасвим је одговарајућа идеолошкој¹³. Уоста-

лом, захтев који је пред Србију својевремено поставио Јелко Кацин, извештач Европског парламента за нашу земљу, како она мора организовањем геј-параде „показати да се друштво у Србији модернизовало и приближило ЕУ и њеним основним вредностима” (према Антонић, 2014, стр. 214), више него речито говори о политичком карактеру овог покрета, али и о – ако се може веровати Кациновим интерпретацијама – „вредностима ЕУ” које, дефинитивно, не дели највећи број грађана Србије. Управо чињеница да оба покрета имају највише присталица у вишој средњој и вишој класи – а то су друштвени слојеви који су управљачки у данашњем глобализирајућем друштву – потврђује и тезу из наслова једне од ових монографија – тежња да се моћ изгради на темељу сексуалности јесте главни мотивациони фактор њихових активиста. Развој ситуације, не само у Србији, нажалост оставља могућност да је овакав социјални (сексуални) инжењеринг, иако тешко изводив, ипак могућ. Са свим последицама које из њега произлазе по Човека и Човечанство.

ЛИТЕРАТУРА Антонић, С. (2011). *Искушења радикалног феминизма: моћ и границе друшћивеног инжењеринга*. Београд: Службени гласник.

Антонић, С. (2014). *Моћ и сексуалност: социологија геј покрета*. Источно Сарајево: Социолошко друштво Републике Српске.

Б92 (2010). „Ирану сметају друштвене науке”, 24. октобар. http://www.b92.net/info/vesti/index.php?уууу=2010&mm=10&dd=24&nav_id=467472 [приступљено 7.8.2014]

Благојевић, М. (1991). *Жене изван круга: професија и породица*. Београд: Институт за социолошка истраживања.

Благојевић, М. (2012). „Мушко српство против женског европејства”, *Данас* 20. јануар. Доступно на: http://www.danas.rs/dodaci/vikend/musko_srpstvo_protiv_zenskog_evropejstva.26.html?news_id=232415 [преузето 5. 9. 2014].

Ђурић, М. (1962). *Проблеми социолошког метода*. Београд: Савремена школа.

¹³ „Код идеолошких ставова, уопштавања се не врше логичким путем већ на начин којим се најуспешније могу задовољити интереси одређене друштвене групације – класе, касте, народа. Они, дакле, немају објективни, рационални, већ субјективни, афективни карактер. У извесним случајевима, у њихову стварну истину не верује ни онај ко их утврђује: он просто жели да стимулише друге на такву активност која ће допринети реализацији његових циљева” (Марковић, 1995, стр. 5).

„Закон о равноправности полова” (2009). *Службени гласник Републике Србије* бр. 104/2009. Доступно на http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_ravnopravnosti_polova.html [преузето 7. 8. 2014]

Клајн, И. (2013). *Б(р)ушење језика*. Београд: НИН.

Марковић, М. (1994). *Филозофски основи науке*. Београд: БИГЗ, Генес-с штампа, Просвета, СКЗ.

Милић, А. (2001). *Социологија породице: кријшка и изазови*. Београд: Чигоја штампа.

Милић, А. (2011). „О феминизму из мушког угла”. *Социологија* LIII (4).

Милић, В. (1996). *Социолошки метод*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Милосављевић, С, Радосављевић, И. (2000). *Основи методологије политичких наука*. Београд: Службени гласник.

Мићуновић, Д. (2005). „Мушки злочин и извињење”. У: М. Благојевић (прир.) *Мајхрање мизојиније у Србији*, т. 2. Београд: АЖИН.

Петровић, Д. (2008), „Акционо истраживање – нека теоријска и практична питања”. У: Д. Стојнов (прир.), *Методолошке основе квалитативних истраживања*. Београд: Zepher Book World.

Пешић, М. (1998), *Социологија*. Београд: Институт за политичке студије.

Попер, К. (1982), „Логика друштвених наука”, *Трећи програм*, год. 14, зима

Рајс, С. (2014), „Заштита права хомосексуалаца у свету, изазов за САД”, *Бета*, 25. јун. Доступно на: <http://www.blic.rs/Vesti/Svet/476004/Rajs-Za-stita-prava-homoseksualaca-u-svetu-izazov-za-SAD> [Преузето 28. 06. 2014]

Славујевић, З. (2007), *Политички маркетинг*. Београд: Факултет политичких наука, Чигоја штампа.

Шешић, Б. (1982), *Методологија друштвених наука*. Београд: Научна књига

Шуваковић, У. (2000), *Истраживање политичких ставова*. Београд: Завод за уџбенике.

Шуваковић, У. (2013). „Брак и породица у транзицији”, у М. Крстић (ур.) *Појединац, породица, друштво у транзицији*. Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини.

Шушњић, Ђ. (1999), *Методологија*. Београд: Чигоја штампа.

Naraway, D. J. (1988), “Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of partial Perspective”, *Feminist Studies* 14 (3) Autumn, pp 575-599. <http://links.jstor.org/sici?sici=0046-3663%28198823%2914%3A3%3C575%3ASKTSQI%3E2.0.CO%3B2-M> [преузето 1. 9. 2014]

UROŠ V. ŠUVAKOVIĆ

UNIVERSITY OF PRIŠTINA WITH TEMPORARY HEAD-OFFICE
IN KOSOVSKA MITROVICA, FACULTY OF PHILOSOPHY

SUMMARY

RESEARCHING NEW SOCIAL (POLITICAL) MOVEMENTS
AS PROTAGONISTS OF SOCIAL ENGINEERING

The article is a retrospective of the theoretical research of the sociologist Slobodan Antonic dedicated to evolution and strengthening of two important social (political) movements: radical-feminist and LGBT. Contesting the scientific-methodological basis of theories that “explain” them, the author emphasizes the importance of the neoliberal ideological platform on which these theories and derived movements are based. At the same time, numerous dangers that social engineering for which their members plead for are pointed out. Regardless the radical changes of social consciousness, social values and power relations in the contemporary society for which these movements plead for, they actually represent pro-systematic movements that help in preservation of neoliberal capitalism with their demands.

KEY WORDS: feminism (radical), LGBT movement, social engineering, neoliberal capitalism.